

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Sourozenecké konstelace a životní plán

Vendula Kabourková

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Sourozenecké konstelace a životní plán

Vendula Kabourková

Vedoucí práce:

Mgr. Lada Veverková, Ph.D.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Tímto bych chtěla poděkovat paní Mgr. Ladě Veverkové Ph.D.,
vedoucí této bakalářské práce, za její cenné rady a vedení práce.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	SOUROZENECKÉ KONSTELACE	2
2.1	Vymezení pojmu	2
2.2	Sourozenectví	4
2.3	Sourozenecké kliky	5
2.4	Pohlaví a věk	5
2.5	Základní body dle Lemana	7
3	ZÁKLADNÍ TYPY SOUROZENECKÝCH KONSTELACÍ	8
3.1	Prvorození dle Adlera	8
3.2	Prvorození dle dalších autorů	9
3.2.1	Charakteristika prvorozených	11
3.3	Životní plán prvorozených	12
3.4	Druhorození (prostřední) dle Adlera	14
3.5	Druhorození (prostřední) dle dalších autorů	14
3.5.1	Charakteristika druhorozených	16
3.6	Životní plán druhorozených	17
3.7	Nejmladší dle Adlera	17
3.8	Nejmladší dle dalších autorů	18
3.8.1	Charakteristika benjamínků	19
3.9	Životní plán benjamínků	20
3.10	Jedináčci dle Adlera	20
3.11	Jedináčci dle dalších autorů	21

3.11.1	Charakteristika jedináčků	22
3.12	Životní plán jedináčků	23
4	DVOJČATA	25
4.1	Charakteristika dvojčat	25
4.2	Výchova dvojčat	26
5	RODINA	29
6	VÝCHOVA	30
7	SOUROZENECKÉ KONSTELACE A MANŽELSTVÍ	31
7.1	Komplementární vztahy	32
7.2	Nekomplementární vztahy	32
8	ZÁVĚR	34
9	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:	36
10	RESUMÉ	38

1 Úvod

Sourozenecké konstelace jsou v dnešní době velmi známým fenoménem, o němž však lidé mají často mylné představy, o co konkrétně se ve skutečnosti jedná. Společnost má o tomto pojmu často zkreslené informace. Avšak týká se bez rozdílu každého z nás. Všichni jsme členy nějaké rodiny. Mnoho lidí si často není vědoma, z jak velké části je náš život ovlivněn pořadím, ve kterém jsme se narodili. Nedokážeme říci, jak nás ovlivnil vztah s rodiči či sourozenci, ale podvědomě či intuitivně si jsme vědomi, s jakou důležitostí mají tyto vztahy dopad na naši osobnost.

Už delší dobu mě zajímalo, jak nás ovlivňuje pořadí narození, a proto jsem si toto téma záměrně vybrala, jako námět mé bakalářské práce. Je pravda, že naše sourozenecká pozice značně ovlivňuje náš způsob vnímání světa, řešení problému, naše fungování v mezilidských vztazích, sebehodnocení, postoje i naši studijní či pracovní úspěšnost? V podstatě jednoduché otázky, na které však můžeme naleznout mnoho rozdílných odpovědí.

V této práci se pokusíme na tyto otázky odpovědět. Hlavním pilířem pro nás bude pohled Alfreda Adlera, jenž byl jeden z prvních, kteří se touto problematikou zabývali. Dále se na tento problém podíváme i z pohledu jiných autorů. Má bakalářská práce by tedy měla nastínit fenomén sourozeneckých konstelací z pohledu různých autorů. Najít, v čem se autoři shodují, nebo naopak, kde na tuto problematiku mají zcela odlišný názor.

Podstatná část práce bude zaměřena na vymezení sourozeneckých konstelací, v jejichž rámci rozlišíme základní typy: prvorozené, prostřední, jedináčky a nejmladší děti v rodině - benjamínky. A neopomeneme také zvláštní příklad sourozenecké konstelace, kterou jsou dvojčata. Podíváme se na charakteristiky všech těchto typů konstelací a na jejich životní plán ovlivněný jejich sourozeneckou pozicí. Zaměříme se také na samotné sourozenectví a na to, jak může sourozeneckou konstelaci ovlivňovat věk a pohlaví. V neposlední řadě se zaměříme na rodinu a výchovu, jež má nespornou spojitost se sourozeneckými konstelacemi. Na závěr práce se podíváme, jak sourozenecké konstelace mohou ovlivňovat i výběr partnera a posléze manželství.

2 Sourozenecké konstelace

Tato kapitola nás seznámí se sourozeneckými konstelacemi, jež budou v naší bakalářské práci klíčovým pojmem. Existuje spousta teorií, jež se zabývají problematikou osobnosti. Žádná z nich není a nebude nikdy přijímaná všemi. Sourozenecké konstelace jsou jednou z těchto teorií. Nepostihnou celkový problém poznání osobnosti, ale mohou nám být v mnohých případech velmi nápomocní, a stát se jakýmsi odrazovým můstkem v objasnění některých otázek spojených právě s pochopením jak sebe samého tak i ostatních.

2.1 Vymezení pojmu

Sourozenecká konstelace znamená pořadí narození, v němž se sourozenci narodili. I v případě dvojčat můžeme hovořit o sourozenecké konstelaci, neboť jedno z dvojčat vždy přebírá roli staršího. Přestože pojem „sourozenecké konstelace“ může být zavádějící do oblasti astrologie, v žádném případě tento pojem nic společného s astrologií ani přinejmenším nemá. Pořadí narození má velký význam v našem životě. Ovlivňuje naši osobnost ze stránky psychické, ale také naše chování k ostatním lidem. Sourozenecké konstelace jsou spjaty s tím, jaké si v životě budeme vybírat partnery, zaměstnání, jak se budeme chovat k ostatním lidem a k našim dětem. Mnozí autoři na tuto problematiku mají stejný pohled. *“Sourozenecká pozice do jisté míry určuje povahu člověka, zejména v mladém dospělí, a představuje také dispoziční faktor z hlediska jeho vyhlídek na spokojený partnerský vztah.”*¹ *„Vaše sourozenecká konstelace – zda jste se narodili první, druhí nebo další mezi svými sourozenci – má velký vliv na to, jaký jste člověk, koho si vezmete, jaké zaměstnání si zvolíte, a dokonce jací rodiče sami budete.”*² Tato problematika je známá už od počátku minulého století. Teprve posledních pětadvacet let jí byla věnována větší pozornost a byla podrobena serióznímu výzkumu. Dnes se na toto téma objevuje spousta knih, časopisů a vědeckých pojednání.³ Přestože teorie sourozeneckých konstelací neobjasňuje veškeré vlastnosti a chování člověka, její znalost nám může být nápomocná při hledání vlastního Já.

¹MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. Praha: Portál, 2010, s. 74.

²LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 11.

³LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 13.

„Psychologie pořadí narození je systém, který nám umožňuje neustále prohlubovat poznání o vlastní osobnosti.“⁴ Znalosti z této problematiky mohou využívat jak odborníci ve svém poradenství, tak i laici. Tyto poznatky mohou být velkou pomocí v oblasti rodičovství i v mezilidských vztazích. Na základě těchto poznatků můžeme snadněji pochopit chování našich sourozenců, přátel, partnerů, rodičů.⁵

Příklad z praxe:

„Řešení některých problémů může být s pomocí teorie pořadí narození velmi jednoduché. Žena jedináček provdaná za muže s Čtvrtým nedokázala pochopit, proč se manžel pokaždé zatvářil nazlobeně, když přišel večer domů z práce. Žena vždy předtím všechno uklidila a přichystala a čekala na manžela před televizí u kávy. Muž se nikdy nevštlal pořádku v domě a nedocházelo mu, jaké úsilí musela jeho žena vynaložit, aby našel domácnost čistou a upravenou. Teorie pořadí narození ponaučila ženu o tom, že její muž nesnáší lenivost. Když našel po příchodu z práce svoji ženu sedět u televize, vyvolalo to v něm dojem, že zahálí. To ji přimělo změnit taktiku. Načasovala si práci tak, aby se v okamžiku, kdy manžel přicházel z práce, věnovala úklidu. Manžel jí začal projevovat ocenění. Když se o deset minut později posadila s kávou k televizi, neměl žádný důvod k námitkám.“⁶

Sourozenecké konstelace můžeme rozdělit do čtyř základních typů:

- 1. Prvorozené děti**
- 2. Druhozené a prostřední děti**
- 3. Nejmladší děti (benjamínci)**
- 4. Jedináčci**

Zvláštním případem sourozeneckých konstelací jsou **dvojčata**.

„Každé dítě má v rodině jedinečnou pozici. Z ní se vytváří jeho individuální perspektiva. Lidé v jedné rodině jsou každý jedinečný, každý má své zkušenosti a jejich závěry týkající se zmíněné rodiny mohou být odlišné.“⁷

⁴ ISAACSON, C., RADISH, K. *Pořadí narození*. Bratislava: Eugenika, 2008, s. 8.

⁵ ISAACSON, C., RADISH, K. *Pořadí narození*. Bratislava: Eugenika, 2008, s. 9 – 10.

⁶ ISAACSON, C., RADISH, K. *Pořadí narození*. Bratislava: Eugenika, 2008, s. 9.

⁷ NOVÁK, T. *Sourozenecké vztahy*. Praha: Grada, 2007, s. 20.

2.2 Sourozenectví

„Sourozenci mají tu velkou výhodu, že celé dětství prožívají trénink různých způsobů vzájemného sociálního chování.(Jedináčkové mohou toto cvičit jen s dětmi z jiných rodin.) Podle pořadí narození se děti naučí přizpůsobovat se jedno druhému, hájit se před sebou, trpět se, dělit se, prohrávat, ale i vzájemně se ctít, bojovat proti sobě nebo spolu proti společným nepřátelům, schovávat se jeden za druhého nebo se zastupovat a bránit, držet spolu.“⁸

Sourozenecký vztah je jedním z nejdůležitějších vztahů v našem životě. Mnoho autorů se zabývá sourozenectvím a jeho vlivem na psychiku jedince.

„ Je to zvláštní, výlučný a zajímavý vztah. Nevolíme ho, nezasloužíme se o něj, je nám dán málem by se řeklo osudově. Patří k nejbližším, které na světě existují. Přitom se o něm příliš nemluví a nijak zvlášť se nerozebírá. Mohou jej tvořit lidé shodného, ale i odlišného pohlaví. Nelze s ním učinit krátký proces jako s manželstvím.“⁹

Sourozenecký vztah má na každého jedince nepopíratelný vliv na celý život. Může na člověku zanechat jak pozitivní, tak i negativní následky. Mezi pozitivní můžeme zařadit zdravou soutěživost, schopnost při řešení problému, ochotu spolupracovat. Za negativní vlivy můžeme považovat sourozeneckou rivalitu po celý život, malé sebevědomí jedince, strach z konkurence a řešení konfliktů.

Sourozenci mohou mít mezi sebou velmi pevný vztah, který trvá až do dospělosti, kdy jsou si sourozenci vzájemnou oporou při řešení problémů. Na druhé straně jsou tady i tací sourozenci, kteří se již v raném věku rozhádají, a cestu zpět k vzájemné toleranci nena- leznou ani v dospělosti.

Významnou roli při utváření vztahů mezi sourozenci hrají rodiče. *„Jestliže se člověk zabývá sourozeneckou problematikou intenzivněji, udiví ho, jak málo o ní rodiče ví.“¹⁰* Rodiče by měli ke svým dětem přistupovat tak, aby respektovali a dodržovali výchovu podle pořadí narození. Měli by se snažit zachovávat práva a povinnosti každého zvlášť. Starší dítě má více povinností než mladší dítě, ale také více práv, které by se neměli opomínat. Rodiče by měli každému ze svých dětí dávat lásku stejným dílem a nesrovnávat je mezi sebou, aby nedocházelo k sourozenecké rivalitě a žárlivosti. Pokud budou rodiče jednoho ze sourozenců viditelně preferovat na úkor druhého nebo ostatních, pocity žárlivosti

⁸ PREKOPOVÁ, J. *Prvorozené dítě*. Praha: Portál, 2009, s. 19.

⁹ NOVÁK, T. *Sourozenecké vztahy*. Praha: Grada, 2007, s. 9.

¹⁰ PREKOPOVÁ, J. *Prvorozené dítě*. Praha: Portál, 2009, s. 45.

mohou ve velké míře poznamenat vztah sourozenců navždy. Nakolik bude vztah mezi sourozenci harmonický, záleží z velké míry na přístupu rodičů.

2.3 Sourozenecké kliky

*„Sourozenecké vztahy odrážejí spojenectví a soutěž společně s tendencí najít si své místo v rodině. Pokud si děti nevěří v to, že každý má své místo, nebo v to, že každý si může své místo najít, potom se budou k sobě navzájem chovat soutěživě, aby si své místo našly.“¹¹ V rámci rodiny může docházet k takzvaným **sourozeneckým klikám**. Klika je neformální skupina uvnitř rodiny, jenž se zaměřuje k získání výhod a zajištění moci členům jedné skupiny v rámci celé rodiny. Z hlediska konstelací nejčastěji utváří první a třetí dítě alianci proti dítěti druhému. Může nastat však několik různých variant. Mohou také dojít k alianci spojením některých sourozenců a rodičů proti zbytku rodiny.¹² „Dokonce i jednovaječná dvojčata mohou být soupeři a vyvinout se v protikladné osobnosti.“¹³*

2.4 Pohlaví a věk

Věkový rozdíl hraje bezesporu podstatnou roli v utváření sourozeneckých vztahů.

Příchod nového dítěte může zcela negativně ovlivnit psychiku a rovnováhu staršího jedince, jestliže dítě nového člena rodiny chápe jako nepřítele. Pokud bude rozdíl mezi sourozenci kolem jednoho až jednoho a půl roku, starší dítě není schopno logického vnímání a rozumového pochopení změny. Může být narušen pocit bezpečí a intenzita existenčního strachu se bude zvyšovat.¹⁴

„Platí, že čím jsou si děti od sebe věkem vzdálenější, tím jsou projevy revnivosti méně pravděpodobné“¹⁵

Jako optimální věkový rozdíl mezi dětmi bývají obvykle uváděny tři roky. *„Řada lidí se snaží mít děti s dvouletým odstupem, ale ten se jen zřídka podaří naplnit. Spíše se*

¹¹ DREIKURSOVÁ-FERGUSONOVÁ, E. *Adlerovská teorie*. Tišnov: Sursum, 1993, s. 28.

¹² NOVÁK, T. *Sourozenecké vztahy*. Praha: Grada, 2007, s. 46.

¹³ DREIKURSOVÁ-FERGUSONOVÁ, E. *Adlerovská teorie*. Tišnov: Sursum, 1993, s. 29.

¹⁴ PREKOPOVÁ, J. *Prvorozené dítě*. Praha: Portál, 2009, s. 82-83.

¹⁵ NOVÁK, T. *Sourozenecké vztahy*. Praha: Grada, 2007, s. 55.

setkáváme s nejrůznějšími mezerami ve věkovém odstupů mezi dětmi, které mohou vytvářet i „druhou rodinu“.¹⁶

Takzvaná druhá rodina vzniká, pokud je věkový odstup mezi dětmi pět a více let. Podle Nováka je tento odstup pro děti problematický. Děti vyrůstají jako dvě samostatné jednotky, nikoliv jako skupina.¹⁷

Pokud dojde k takzvané druhé rodině, pořadí narození se bude opakovat. I děti narozené po sobě mohou mít rysy jedináčků.

Vzorec „druhé rodiny“ podle Lemana:

„Druhá rodina“

Chlapec – 14 let

Dívka – 13 let

Chlapec – 6 let

Dívka – 5 let

*„Mezera sedmi let mezi druhorozeným a třetím narozeným dítětem vytváří situaci, která může snadno vést k tomu, že se u třetího narozeného chlapce projeví tendence prvorozeného“.*¹⁸

Není však vyloučeno, že takovéto dítě nemůže mít některé z rysů prostředního dítěte. V rámci vztahu dvou nejstarších sourozenců mohou vzniknout dvě různé kombinace. Buď prvorozený syn a prvorozená dcera nebo prvorozený syn a mladší „princezna“. Vše však záleží na hodnotách rodiny.

Také pohlaví sourozenců je vedle pořadí dalším velmi důležitým faktorem ovlivňující sourozenecké konstelace. Zajímavým příkladem je rodina, ve které dochází k výsadnímu postavení jednoho ze sourozenců, a to v případě, kdy je v rodině jediná dcera mezi chlapci nebo jediný chlapec mezi dcerami. Tehdy může docházet k rivalitním postojům mezi sourozenci a k upřednostňování výsadního jedince oproti ostatním dětem. „Všeobec-

¹⁶ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 29.

¹⁷ NOVÁK, T. *Sourozenecké vztahy*. Praha: Grada, 2007, s. 56.

¹⁸ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 29.

*ně platí jeden zákon: Jakmile odlišnost pohlaví vyzvedne jedno z dětí do popředí, má to zásadní vliv na dítě věkově těsně před ním, případně těsně po něm“.*¹⁹

Přítomnost opačného pohlaví v rodině nás také ovlivňuje v přijetí sexuálních rolí. Pohlaví sourozenců může hrát významnou roli v manželství. Pokud byl starší bratr naučen vládnout mladší sestře, dá se předpokládat stejné chování k manželce.²⁰

Dítě často přejímá vlastnosti a způsoby chování od svého sourozence/sourozenců.

*„Děti se do jisté míry identifikují se staršími sourozenci opačného pohlaví. Vlastnosti či projevy typické pro opačné pohlaví se u těchto dětí vyskytují ve větší míře než u dětí vyrůstajících se staršími sourozenci stejného pohlaví. Pravděpodobnost rodově opačného chování u nich narůstá se snižujícím se věkovým rozdílem. Míra maskulinních a femininních vlastností a zájmů mladšího sourozence je ovlivněna také prostředím, do něž se rodí a které je již ovlivněné existencí sourozence staršího. Jedná se například o hračky, věci či oblečení, které dědí.“*²¹

2.5 Základní body dle Lemana

- 1) Ať je pořadí narození dítěte jakkoli důležité, je to jenom vliv, ne konečná skutečnost zasazená do betonu a jednou pro vždy neměnná, bez ohledu na to, co se z dítěte vyklube.
- 2) Každé pořadí má vlastní silné i slabé stránky. Žádné pořadí narození není „lepší“ nebo záviděníhodnější než ta ostatní. Prvorození mají talent na úspěch, ale dveře jsou široce otevřené i pro další narozené.
- 3) Informace o pořadí narození nepodává komplexní psychologický obraz osobnosti. Žádný podobný systém to nemůže udělat.
- 4) Pochopení některých základních principů pořadí narození nám nedává recept, jak automaticky vyřešit problémy nebo změnit přes noc svou osobnost. Měnit sebe sama je nejtěžší úkol, který na sebe lidská bytost může vzít.²²

¹⁹ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 32.

²⁰ NOVÁK, T. *Sourozenecké vztahy*. Praha: Grada, 2007, s. 45.

²¹ JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Praha: Grada, 2008. s. 107.

²² LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 213- 214.

3 Základní typy sourozeneckých konstelací

Jeden z prvních, kteří se začali zabývat pojmem sourozeneckých konstelací a jejím vlivem na osobnost, byl Alfred Adler. Pro Adlera byly sourozenecké vztahy velmi důležité. „Adler je dobře znám zdůrazňováním pořadí, ve kterém se děti narodí. Každé dítě v rodině má totiž svoji jedinečnou pozici, která utváří jeho vlastní perspektivu.“²³ „Adler pokládal pořadí narození sourozenců v rodině za ukazatel jejich budoucích postojů a vzorců chování. Typické znaky osobnosti nejstarších, prostředních a nejmladších dětí jsou podle tohoto pojetí dány jejich rodinnou konstelací.“²⁴

Ačkoliv Adler zdůrazňoval pořadí narození, jeho pohled na danou problematiku bývá často špatně chápán. Dle pořadí nelze s jistotou určit jisté vlastnosti, nýbrž lze jen usuzovat s určitou pravděpodobností. Přestože zastánci Adlera zvaní „Adleriáni“ považují pořadí narození za velmi důležitý faktor ve vývoji osobnosti, nelze pouze na jeho základě předpovědět vzorec chování jedince.²⁵

„Adler byl realista. Nikdy a nikde sourozenecké konstelace neabsolutizoval. Mluvil o pravděpodobnosti, leckde značné, ne o naprosté jistotě.“²⁶

V této kapitole si ukážeme, jaký pohled měl Alfred Adler na jednotlivé typy sourozeneckých konstelací, a poté i další autory, kteří z Adlera vycházejí. Poukážeme na to, v čem se s Adlerem doplňují a naopak, v čem se jejich názory rozcházejí.

3.1 Prvorození dle Adlera

Dítě, kterému je věnována velká láska rodičů, je centrem pozornosti a získává výborné podmínky pro svůj duševní život. Prvorozené dítě je spojováno s velkou silou a rozumem. Do prvorozeného dítěte se vkládá naprostá důvěra. Moc je pro prvorozené dítě v životě samozřejmostí. Je jakýmsi strážcem pořádku. Prvorození bývají často v životě konzervativními jedinci. Svě velmi výhodné postavení však mívají jen do doby, dokud jejich pozici nenaruší další narozený potomek. Adler tuto situaci nazývá „**sesazením z trůnu**“. V tomto okamžiku si nejstarší snaží uhájit své místo, což se projevuje určitou samostatností, nezávislostí.

²³ DREIKURSOVÁ-FERGUSONOVÁ, E. *Adlerovská teorie*. Tišnov: Sursum, 1993, s. 26.

²⁴ DRAPELA, V. *Přehled teorií osobnosti*. Praha: Portál, 2003, s. 43.

²⁵ DREIKURSOVÁ-FERGUSONOVÁ, E. *Adlerovská teorie*. Tišnov: Sursum, 1993, s. 27.

²⁶ NOVÁK, T. *Sourozenecké vztahy*. Praha: Grada, 2007, s. 20.

3.2 Prvorození dle dalších autorů

„Prvorození jsou symbolem dalšího života rodiny a příbuzenstva a novou generací se rozmanitě slaví prasíla stvoření.“²⁷

Prvorozenému připadá výjimečná role, jak v pozitivním tak i v negativním smyslu. Prvorozené dítě může na svět přijít jako dlouhodobé splněné přání, nebo v opačném případě jeho narození přináší do rodiny problémy.²⁸ Prvorozené dítě se stává nástrojem prvních pokusů rodičů o výchovu. Při výchově prvorozeného se rodiče často dopouštějí chyb, jež na druhých dětech již už nepáchají.

„Dalo by se říci, že prvorození jsou jako pokusní králíci, na nichž se rodiče učí vychovávat děti. Koneckonců to ještě nikdy nedělali. U prvorozeného je všechno mimořádně důležité a začíná to dlouho předtím, než přijde na svět. Už když je matka těhotná, je vzduch naplněn očekáváním.“²⁹

Rodiče při výchově prvorozeného bývají často úzkostliví a opatrní. Nechtějí se v žádném případě dopustit jakýchkoliv chyb. *„Jinak to ani nemůže být, protože nejistota rodičů je v povaze věci.“³⁰* Chybou, které se rodiče dopouští, je, že bývají v mnohých případech na prvorozeného příliš přísní a nároční. I přes přílišnou pozornost a péči Adler uvádí, že postavení nejstaršího má i své výhody. *„Především má výhodu, že má výborné podmínky pro rozvoj svého duševního života. Již z dějin je známo, že míval vždy zvláštní výhodnější postavení. U mnohých národů a v lidových vrstvách udržela se tradičně tato přednost. Je jisté, že na příklad selský prvorozenec zná již od maličkosti své poslání, aby jednou převzal statek; tím se ocitá v situaci mnohem výhodnější než ostatní sourozenci, kteří vyrůstají u vědomí, že budou musit jednou otcovský dům opustit.“³¹* Prvorození jsou oproti dalším dětem povětšinou napřed. Mluví a chodí dříve než jejich mladší sourozenci. Tyto rychlé pokroky v jejich vývoji jsou způsobeny velkým tlakem na jejich osobu. Často je to jejich určitá sebeobrana na velké požadavky rodičů a okolí. *„U nejstaršího dítěte bývá zbytnělý pocit zodpovědnosti, mívá vyšší sklon kontrolovat a na základě kontroly pak vyvo-*

²⁷ PREKOPOVÁ, J. *Prvorozené dítě*. Praha: Portál, 2009, s. 56.

²⁸ PREKOPOVÁ, J. *Prvorozené dítě*. Praha: Portál, 2009, s. 60.

²⁹ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 49.

³⁰ PREKOPOVÁ, J. *Prvorozené dítě*. Praha: Portál, 2009, s. 67.

³¹ ADLER, A. *Člověk jaký jest*. Praha: Orbis, 1935, s. 113.

zovat závěry než děti mladší.“³² V knize Isaacsona a Radishe nalézáme navíc základní pilíř, který se očekává od prvorozeného. „*Od prvorozených se všeobecně očekává, že budou silní. Že se ujmou vedení. Že se stanou vládci světa.*“³³ Stejný názor nalezneme i v knize Evy Vančurové – Fragnerové. „*Od nejstaršího se očekává, že vyleze nejvýše, že skočí nejdál, že namaluje hezčí domeček, že umí nejvíce básniček, prostě že je zdatnější než ostatní děti v rodině. A když nechce ztratit svou prestiž, když nechce být deklasován, musí tato očekávání splnit.*“³⁴

Prvorozený si je vědom svého postavení. Své výsadní postavení však ztrácí narozením dalšího sourozence. „*Dítě, jež bylo donedávna pomyslným princem nebo princeznou, se naráz cítí zavrženo. Nic neprovedlo, a najednou svou pozici ztratilo. To vše kvůli někomu, kdo je objektivně méně výkonný, „nezasloužil si to“. Jen se prostě uměl narodit.*“³⁵ Nejstarší dítě těžko přijímá nového člena rodiny. Nastává čas velkých změn v psychice nejstaršího dítěte. Sesazené dítě často žárlí. Rodiče tuto skutečnost mohou pochopit, v druhém případě dítě za tento „prohřešek“ trestají. „*Trestat lze nenápadně, odepřením zájmu. Pokud malé dítě uzurpuje všechnen zájem, je to pochopitelné z hlediska dospělých. Starší dítě to může vnímat jako trest.*“³⁶ Podle Isaacsona a Radishe je důležité prvorozeného na nového člena předem připravit. „*Snad umožní staršímu dítěti, aby se společně s nimi podílelo na rozhodování ohledně nového přírůstku do rodiny: dáme mu tvůj pokojíček? A jaká barva tapety bude nejlepší?*“³⁷ Pro prvorozeného by v tomto případě mohlo být narození nového člena jednodušší. Pokud však byl matce ve výchově prvorozeného někdo nápomocen například z řad babiček, tet či sousedek, může se stát, že i po narození nového člena rodiny si chronologicky prvorozený zachová post jedináčka.³⁸

Výhody prvorozeného:

Pro rodiče je to výjimečné dítě. Dostává se mu vysoké pozornosti ze strany rodiny. Všechna jeho aktivita je pro rodinu velkou událostí (první krůčky, první zub, první slovo). Běžným rysem prvorozeného je zdravé sebevědomí, neboť ho dospělí berou jako rovnocenného již od dětství.

³² NOVÁK, T. *Sourozenecké vztahy*. Praha: Grada, 2007, s. 40.

³³ ISAACSON, C., RADISH, K. *Pořadí narození*. Bratislava: Eugenika, 2008, s. 83.

³⁴ VANČUROVÁ- FRAGNEROVÁ, E. *Vztahy mezi sourozenci*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966. s. 59-60.

³⁵ NOVÁK, T. *Sourozenecké vztahy*. Praha: Grada, 2007, s. 42.

³⁶ NOVÁK, T. *Sourozenecké vztahy*. Praha: Grada, 2007, s. 42.

³⁷ ISAACSON, C., RADISH, K. *Pořadí narození*. Bratislava: Eugenika, 2008, s. 85.

³⁸ ISAACSON, C., RADISH, K. *Pořadí narození*. Bratislava: Eugenika, 2008, s. 84.

Nevýhody prvorozeneho: „*Tvá síla je zároveň tvou slabostí.*“³⁹

Často je vystaven stresu, který je zapříčiněn velkým tlakem na jeho osobu. Prvorozený je spojen s velkým očekáváním, které nemusí být vždy naplněno. Musí často zastat nejvíce práce, dostává horší tresty. Očekává se, že rychle dospěje.

„*Jak často museli slýchat: „Já vím, že tvoji bratři a sestry se chovají hloupě, ale oni jsou mladší. Od tebe očekáváme víc. Ty musíš být dospělý.“*“⁴⁰

3.2.1 Charakteristika prvorozených

Prvorozený bývá povětšinou označován za perfekcionista. Nejstarší děti bývají často velmi snaživé a cílevědomé. Jeden z důvodů těchto charakterových vlastností je přístup matky s otcem, jež na dítě vynakládají velké požadavky. Prvorození vyrůstají v osoby vážné, svědomité a spolehlivé. Nemají rádi žádná překvapení. Jak Prekopová ve své knize uvádí, prvorození přežili v dětství ztrátu své výsadní role po narození nového člena rodiny a tím užívali ve výjimečné osobnosti. „*Jejich síla se otiskla do zvláštní ctižádosti, výjimečných vůdcovských kvalit, velkého pocitu odpovědnosti.*“⁴¹

Přestože by se dali prvorození považovat za jedince, kteří neradi přijímají jakoukoliv pomoc a vše si přejí udělat samostatně, Isaacson a Radish uvádějí, že se prvorození často obracejí na druhé a jejich pomoc při rozhodování. Pokud bychom měli přiřadit prvorozenému pomyslné tričko s nápisem, které by vystihovalo nejlépe jeho povahu, vypadalo by následovně: „*Prvorozený má na přední straně části trička nápis: „já nevím“, zatímco zadní část se ptá „Co myslíte?“.*“⁴² Pro prvorozené je život vážná věc. Chtějí mít určitý řád a pevné organizování svého života. Obvykle jsou považováni za velmi konzervativní jedince, bývají označováni jako „malí dospělí“. I Adler vyzdvihuje konzervatismus prvorozeného za jeden z důležitých rysů jedince. „*Nejstaršímu sourozenci je moc něčím samozřejmým, něčím, co má váhu a co musí zvítězit. Nelze popřít, že takoví lidé mívají zpravidla též příznaky konzervativní povahy.*“⁴³ Nejstarší bývají většinou nositelé rodinných hodnot.

³⁹ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 55.

⁴⁰ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 57.

⁴¹ PREKOPOVÁ, J. *Prvorozené dítě*. Praha: Portál, 2009, s. 75.

⁴² ISAACSON, C., RADISH, K. *Pořadí narození*. Bratislava: Eugenika, 2008, s. 174.

⁴³ ADLER, A. *Člověk jaký jest*. Praha: Orbis, 1935, s. 113.

Prvorození také mívají vyšší sklon kontrolovat své chování. Mají vysoké zastoupení u profesí, které vyžadují pilnost a jejichž dosažení je obtížné. Většina amerických prezidentů byla právě prvorozenými.

„Prvorození jsou známí velkou schopností soustředit se, tolerancí a trpělivostí, systematickostí a svědomitostí. Všechny tyto rysy je zřetelně zvýhodňují v mnoha profesích.“⁴⁴

Leman rozděluje prvorozené na dva různé typy:

- 1) **Vstřícní** - odpověď zní pokaždé „ano“, potřeba být chválen, snaha za každé okolnosti udělat radost lidem ve svém okolí, snaha být dobrým studentem, zaměstnancem, svědomitost, spolehlivost. Lidé jeho chování však využívají a dokáží jeho ochoty zneužít.
- 2) **Agresivní** - beran, jenž si tvrdě jde za svým cílem; snaha být nejlepším, stává se z něj silně pracující stroj, často jeho chování a nasazení přináší svou daň v podobě rozvrácení rodiny.

„Je známo, že mnoho tvrdě pracujících prvorozených skončilo tragicky. Začalo to už ve Starém zákoně, kdy si Kain – prvorozené dítě Adama a Evy - myslel, že jeho oběť je rozhodně stejně dobrá, ne-li lepší než oběť jeho bratra Ábela. Když Bůh nepřijal Kainovy „plody země“, odpověděl na to Kain první vraždou v dějinách, svého bratra Ábela zabil.“⁴⁵

3.3 Životní plán prvorozených

Životní plán je v životě každého důležitý. Vede naše kroky k naplnění životního scénáře každého jedince. *“Životní plán je představa o cestě k cíli. Jak budu jednat, co udělám, odkud, kam a proč.“⁴⁶*

Sourozenecké konstelace ovlivňují mnoho oblastí v našem životě, a v případě životního plánu tomu není jinak. Každý jedinec může mít v závislosti na sourozenecké pozici zcela rozdílný pohled na svůj plán do života. Leman ve své knize uvádí základní životní hesla, dle kterých jednoznačně určíme, o jakou sourozeneckou pozici se jedná. Každý člověk má představu o svém životě a životní plány jsou mu jakousi pomocí k dosažení cíle.

⁴⁴ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 54.

⁴⁵ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 53.

⁴⁶ NOVÁK, T. *Aservitou k sebedůvěře*. Praha: Grada, 2007, s. 67.

„Můj život má smysl, jen když si mě lidé všímají.“

„Můj život má smysl, jen když se vyhnu konfliktu.“

„Můj život má smysl, jen když mám věci pod kontrolou.“

„Můj život má smysl, jen když jsem dokonalý.“⁴⁷

V případě prvorozeného může být chápání smyslu života velmi ovlivněno chováním druhých k jeho osobě. Velký psychický tlak, jenž je na prvorozeného vynakládán, dává tomuto jedinci jeden základní cíl - vždy být tím nejlepším. Životní plán se nám během života několikrát změní. První takový menší plán prvorozeného spočívá v tom, aby nikdy neztratil pozornost svého okolí. Prvorozený často zastává názor, že jeho život má smysl pouze tehdy, když je dokonalý.⁴⁸ Takový jedinec se bude snažit udělat cokoli, aby udržel pozornost pouze na svoji osobu. Prvorozený si s sebou do života bere těžké břemeno v podobě představy, že láska je podmíněna jeho chováním k ostatním. Bude vyžadovat ve svém životě lásku ve formě úcty. Chce být tím, komu budou přátelé naslouchat, v tom co říká a potřebuje. Prvorozený se bude snažit získat úctu a uznání svého okolí. Bude vyžadovat, aby k němu druzí vzhlíželi. Tento jedinec však zapomíná na lásku k ostatním, která je důležitá k dosažení těchto cílů. Základním bodem v jeho životě bude udělat cokoli pro to, aby co nejvíce zapůsobil na své okolí.⁴⁹ Prvorozený bude hledat náročné povolání například ve vědě, medicíně nebo v právní praxi, aby utvrdil okolí, že je tím nejlepším. „*Psychologický výzkum přinesl důkazy o tom, že prvorození mají silnější motivaci dosáhnout úspěchu než jejich mladší sourozenci.*“⁵⁰

Tudíž se nesmíme divit, že základním životním plánem prvorozených bývá jejich vlastní dokonalost, pro kterou jsou schopni obětovat cokoli. Už v dětství bylo postavení prvorozeného ohroženo narozením mladšího sourozence, což pro něho znamenalo tragédii, kterou si s sebou nese do života.⁵¹ V dospělosti tak může dojít k velkým problémům jako je ztráta rodiny, špatné psychické stavy z důvodu selhání. „*Studie konkrétních případů ukazují, že takové děti téměř vždy zažijí v dospělosti nějaký pád.*“⁵²

⁴⁷ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 136.

⁴⁸ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 137.

⁴⁹ ISAACSON, C., RADISH, K. *Pořadí narození*. Bratislava: Eugenika, 2008, s. 94- 100.

⁵⁰ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 15.

⁵¹ ADLER, A. *Porozumění životu*. Praha: Aurora, 1999, s. 13.

⁵² ADLER, A. *Porozumění životu*. Praha: Aurora, 1999, s. 13.

3.4 Druhorození (prostřední) dle Adlera

Druhorození v životě nemají lehkou pozici. Pro život prostředního – druhorozeného je typické závodění. Doprovází ho celoživotní neklid, kdy se snaží překonat výkony staršího. Zde nalézáme vlastnosti jako ctižádostivost, soupeřivost, průbojnost. Cíle prostředních dětí však v některých případech mohou být vytyčeny tak vysoko, že se dotyčný stává štvancem svých vlastních schopností a jeho vnitřní harmonie je porušena na celý život.

3.5 Druhorození (prostřední) dle dalších autorů

„Narodili se příliš pozdě, aby se jim dostalo zvláštních privilegií a zacházení, které po právu získali prvorození. A také se narodili příliš brzy, aby se jim dostalo toho daru, z něhož se těší mnozí benjamínci – uvolnění otěží disciplíny, které se odráží v tom, že „jim všechno projde“.“⁵³

Vančurová - Fragnerová však ve své knize uvádí, že pozice druhorozeného, co se týče přístupu rodičů k jeho osobě, je výhodná. *„Rodiče už mají trochu jiný postoj, nejsou už žádní začátečníci, měli už dítě před ním. A na základě svých zkušeností s prvorozeným si vytvořili některé už dosti pevné představy o výchově a vedení dětí. Pokud narození druhého neprovázejí nějaké mimořádné okolnosti, pak mají rodiče často pro svou dřívější úzkost a obavy shovívavější úsměv. Určité metody jsou prověřeny, jiné zavrženy, nemusí docházet k tolika pokusům a omylům. Rodiče jsou sebejistější, více si věří. To je nesporně výhodou.“⁵⁴*

Druhorození - prostřední jsou často označováni slovem „běžec“. Cítí se „sevřeně“ jak zdola tak i shora. Stále před sebou mají svého staršího sourozence, kterému se chtějí vyrovnat a obhájit svoji sílu. Starší sourozenec na ně působí jako stín jejich nedokonalosti. Vzniká zde přirozený boj dostat místo, které zaujímá starší sourozenec. S tímto souhlasí i Isaacson a Radish ve své knize. *“Druhorození v sobě mají od samého počátku soutěživého ducha, protože jejich Prvorozený sourozenec jim ztrpčuje život na každém kroku. Když přijdete do rodiny se dvěma dětmi s těmito typy osobností, okamžitě si všimnete, že Prvoro-*

⁵³ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 87.

⁵⁴ VANČUROVÁ- FRAGNEROVÁ, E. *Vztahy mezi sourozenci*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966. s. 55.

zený s oblibou mluví za Druhorozeného.⁵⁵ Jelikož zde bude vždy někdo, kdo bude druhorozenému udávat tempo, bude mít tento jedinec zvláštní pozici v rodině, jak uvádí Adler. *“Tato zvláštní pozice v rodině se odráží ve všech jeho vlastnostech. Bude mít sklon rebelovat a neuznávat moc autorit.”*⁵⁶ Pozice prostředního je navíc ohrožována nejmladším členem. Prostřednímu chybí jakási roztomilost oproti benjamínkovi. Prostřední lze těžko rozpoznat mezi ostatními sourozeneckými pozicemi. Termín prostřední může znamenat mnoho věcí. Typicky bývá prostřední dítě druhé ze tří, ale skýtají se i možnosti být třetí ze čtyř, čtvrté z pěti, a podobně.⁵⁷

Prostřední mají ve své rodině velmi zvláštní pozici. Často se jejich situace považuje za nejhorší ze všech sourozeneckých pozic. Mívají pocit, že si jich v rodině nikdo nevšímá, a že o ně nikdo nejeví zájem. *“Mnohé z dětí, které se narodily jako prostřední, se cítí utištěné a mají pocit, že život je nespravedlivý. Také se často snaží najít si své místo v rodině tím, že jsou soudci a ukazují, kde je spravedlnost.”*⁵⁸ Oproti prvorozeným, kteří mají v rodině své významné prvotní postavení, se jim nedostává tolik pozornosti a na druhé straně nejsou ani tolik rozmazlováni jako jejich mladší sourozenci. Tato situace v nich může vyvolat pocity méněcennosti. Jelikož v rodině nenachází pevnou oporu, tak se často v pubertě „upínají“ na své vrstevníky. *“Otrávený tím, jak se mu pořád opakuje „jsi moc malý“, když chce mít stejná práva jako nejstarší, a unavený posloucháním „jsi už přece velký“, když žadoní o trochu pomazlení, kterého se dostává nejmladšímu, odchází prostřední dítě tam, kde je „akorát“ – ke skupině svých vrstevníků.”*⁵⁹ Přátelé jsou pro prostřední dítě velmi důležitou oporou v jejich životě. Nejčastěji jako první ze všech sourozenců opouští svojí rodinu. I přes všechna úskalí, která přináší tato pozice druhorozeného, uvádí Adler příklad, kdy se i druhorozený může dostat na pomyslný vrchol. *„Mnohdy se stává, že druhé dítě svůj vzor překoná, a příčinou bývá to, že starší sourozenec je rozladěn existencí konkurenta, který zasáhl do jeho vývoje. Tato konkurence jej děsí, a proto se mu nedaří v ní obstát. Rodiče jsou vůči jeho výkonům čím dál kritičtější a v jejich očích začíná být stále více vyzdvihován mladší konkurent.”*⁶⁰

⁵⁵ ISAACSON, C., RADISH, K. *Pořadí narození*. Bratislava: Eugenika, 2008, s. 107.

⁵⁶ ADLER, A. *Porozumění životu*. Praha: Aurora, 1999, s. 14.

⁵⁷ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 87.

⁵⁸ DREIKURSOVÁ-FERGUSONOVÁ, E. *Adlerovská teorie*. Tišnov: Sursum, 1993, s. 27.

⁵⁹ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 91.

⁶⁰ ADLER, A. *Porozumění životu*. Praha: Aurora, 1999, s. 14.

3.5.1 Charakteristika druhorozených

Slovo, které nejlépe charakterizuje prostřední děti, je rozporuplnost. Prostřední dítě často bývá ovlivňováno svým starším sourozencem, kterého si vybírá za svůj vzor a podle něhož si vytváří svůj styl chování.⁶¹ Přestože Leman ve své knize uvádí, že vše se utváří podle prvorozeného, neznamena to, že ve všech případech bude druhorozený jeho stinnou kopií. Může dojít k úplnému opaku, kdy se stane přímým protikladem svého sourozence. Charakteristické rysy druhorozených dětí se mohou utvářet ve dvou zcela odlišných liniích. Jak jsme si již řekli, druhorození se odrážejí od svých starších sourozenců, tudíž nelze pevně říci, jaké charakterové vlastnosti se u nich budou utvářet. Leman vystihuje dvě různé linie vlastností. Jejich rozporuplnost je velmi značná.

Typické vlastnosti prostředních podle Lemana:

Samotář, tichý, ostýchavý	společenský, přátelský otevřený
Netrpělivý	snadno překoná překážky
Soupeřivý	tolerantní – nesoupeřivý
Agresivní, bojovník	vyhýbá se konfliktům

Díky svému nevýhodnému postavení, kdy neustále „soupeří“ se svým starším sourozencem, se prostřední dítě stává přizpůsobivým. Jsou zvyklí dělat ve svém životě kompromisy, žádat o laskavost. Jelikož nemají rodiče jen sami pro sebe, dokáží v určitých situacích dobře vyjednávat. Často se stávají prodavači, kde své dobré vyjednávání mohou uplatnit. Prostřední děti bývají tak trochu rebelové proti konvencím. Jelikož se s nimi život nemazlí a jsou zvyklí ustupovat, očekávají od života méně. Nejsou posedlí svojí dokonalostí a jsou velmi vyrovnaní.⁶² „*Revoluce jim není tak bytostně cizí jako nejstarším, dělávají ji jí ale spíše kuloárně a v mezích zákona.*“⁶³

Ačkoliv Leman je přesvědčen, že pro prostřední dítě není důležitá dokonalost vlastního já, Isaacson a Radish jako klíčové slovo spojené s prostředním uvádějí právě dokonalost. Podle Isaacsona a Radishe si druhorození potrpí na pořádek a uspořádanost. Isaacson a Radish připisují druhorozeným také perfekcionalismus, objevující se jen v některých

⁶¹ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 88.

⁶² LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 95.

⁶³ NOVÁK, T. *Sourozenecké vztahy*. Praha: Grada, 2007, s. 46.

oblastech života. V čem se však mnozí autoři shodují, je pocit méněcennosti u druhorozeného, jenž vzniká z důvodu větší pozornosti rodiny věnované ostatním sourozencům. Největší „souboj“ o pozornost ostatních bývá nejčastěji s nejstarším sourozencem. *“Druhorození se mnohdy nedokážou zbavit pocitu méněcennosti, ani když dosahují vynikajících výsledků. Stále se nad nimi vznáší stín jejich arogantního staršího sourozence. Touha po dokonalosti může být natolik intenzivní, že se sen v nějaké oblasti promění ve skutečnost.”*⁶⁴

3.6 Životní plán druhorozených

Zážitky z dětství zanechávají v druhorozených často představu, že nic není možné udělat dokonale. Vždy byli ti druzí. V hlavě jim stále probíhá následující pochod: *„Tímhle se raději nebudu zabývat, protože to dokáže skvěle někdo jiný, ale pustím se do něčeho jiného a tolik se v tom zdokonalím, že budu nejlepší na světě.”*⁶⁵ Druhorození se ve svém životě budou snažit docílit takové dokonalosti, kterou mají starší sourozenci. Jejich základním plánem bude stát se člověkem uznávaným jako jeho starší sourozenec. *„V práci se budou Druhorození snažit o to, aby dovedli k dokonalosti každý detail. Většinou proto inklinují k zaměstnáním, v nichž na detailech záleží, protože se jim pak otevírá cesta k dokonalosti, po níž tolik touží.”*⁶⁶ V životě se budou snažit nikomu neublížit a nezklamat jak svojí rodinu, tak partnera. Na rozdíl od prvorozeného se nebudou snažit o dosažení postu nejlepšího z důvodu posílení vlastního ega, nýbrž aby z jejich dokonalosti mohlo těžit okolí, které bude spokojené. Spokojenost okolí je pro druhorozeného základním životním cílem, aby i on se mohl cítit spokojen. Druhorození patří k těm, kteří se chtějí vyhnout jakýmkoliv konfliktům ve svém životě. Této dobrosrdečnosti však mohou ostatní v horším případě využívat.

3.7 Nejmladší dle Adlera

Jedinec, jemuž se přisuzuje přívlastek „zvláštní typ“. V prvním případě je toto dítě nejmenším, všichni se o něj musí starat. Nejmladší dítě vyrůstá ve velmi vřelém prostředí. Díky tomuto prostředí má nejmladší povahové rysy, které mají zvláštní vliv na jeho postoj

⁶⁴ ISAACSON, C., RADISH, K. *Pořadí narození*. Bratislava: Eugenika, 2008, s. 108.

⁶⁵ ISAACSON, C., RADISH, K. *Pořadí narození*. Bratislava: Eugenika, 2008, s. 108.

⁶⁶ ISAACSON, C., RADISH, K. *Pořadí narození*. Bratislava: Eugenika, 2008, s. 108.

k životu a vytváření si životních hodnot. Nejmladšímu se všecken tento servis může zamlouvat nebo nikoliv. Ne však každému jedináčkovi je situace, kdy je považován za toho nejmenšího příjemná. V druhém případě, kdy poslední není spokojen, se utváří druh nejmladšího, jenž se chce vymanit ze škatulky nejslabšího. Rozvíjí své úsilí, aby předčil očekávání a pokořil své starší sourozence. Setkáváme se však i s dalším druhem nejmladšího a to takového, jenž měl snahu vymanit se ze škatulky. Neměl však dostatečnou aktivitu a sebedůvěru, což způsobilo vznik takového typu nejmladšího, jenž se stává zbabělcem a uprchlíkem před svými staršími sourozenci. Stal se člověkem, který raději bude stát v pozadí a všechna práce pro něj bude složitá. Nejmladší sourozenec nemá ani v jednom případě dobré postavení. Ani jeden druh jedináčka nejsou dobrými členy společnosti. Nejmladší jsou právem označováni za zvláštní typ.⁶⁷

3.8 Nejmladší dle dalších autorů

„Malé děti jsou přírodním výběrem uzpůsobeny k tomu, aby byly vnímány staršími osobami jako roztomilé neohrožující a příjemné. Vyvolávají sklon ke hře a umí ji rozvíjet, Benjamínci navíc přicházejí do rodiny v okamžiku, kdy rodiče mají kus své kariéry za sebou, nebývá to na jejím začátku.“⁶⁸

Nejmladší bývají většinou dětmi vytouženými. Rodiče mají své kariérní cíle naplněny. Obětují mu tedy veškerý svůj čas, věnují se mu, hrají si s ním. Jak uvádí Novák ve své knize, pokud jsou však rodiči starší lidé, nemusí se zde dostávat tolik sil na výchovu a péči. *„Nejmladší instinktivně cítí a chápou, že jejich znalosti a dovednosti už nemají pro rodiče takový význam, jako tomu bylo u jejich sourozenců. Nejenže rodiče reagují na úspěchy posledního dítěte méně spontánně, často projevují dokonce i netrpělivý údiv: Proč se to toto dítě nemůže naučit rychleji? Jeho starší bratr to zvládal dokonale už ve dvou letech.“⁶⁹* V některých případech se nejstarší sourozenec stává zástupcem rodičů ve výchově. Rodiče příliš rychle zestárnou a než benjamínek doroste, už nejsou schopni dát nejmladšímu přiměřené rady.⁷⁰ Starší sourozenci však mohou být mimo rodinu a nejmladší se může dostat do pozice jedináčka. Pozice benjamínka je velice pozoruhodná. Jsou vždy těmi, kteří

⁶⁷ ADLER A. *Člověk jaký jest*. Praha: Orbis, 1935, s. 110-116.

⁶⁸ NOVÁK, T. *Sourozenecké vztahy*. Praha: Grada, 2007, s. 44.

⁶⁹ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 102-103.

⁷⁰ VANČUROVÁ- FRAGNEROVÁ, E. *Vztahy mezi sourozenci*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966. s. 59-60.

zůstanou nejmladšími, jelikož už se jim nenarodí žádný jiný sourozenec. Tyto děti mají výhodnou pozici, neboť nemohou být už nikým ohroženi a nikdo je nemůže sesadit z jejich „trůnu“.⁷¹ Často se pozice nejmladšího považuje za nejlepší sourozeneckou konstelaci, neboť přehnaná snaha o nejlepší výchovu již byla otupena ve výchově starších sourozenců a na nejmladšího nejsou kladeny tak vysoké nároky. Nemusí tomu však být vždy. Benjamínkové často ve svém životě mívají pocit rozpolcenosti. Pohybují se na jakési houpačce svých emocí a zkušeností. Dokáží být na jednu stranu okouzující a roztomilí, na druhé straně se vzápětí dokáží proměnit v člověka vzdorovitého a nepříjemného. Změní se z dynama nabitého energií na bezmocného ubožáka. Ve výchově benjamínků často dochází k chybám. Rodiče na jedné straně své nejmladší dítě rozmazlují a poté chybně začnou podceňovat jejich schopnosti. Často se benjamínek stává terčem posměchu svých starších sourozenců. V tomto případě si ve vlastní sebeobraně benjamínek vypěstuje aroganci vůči ostatním, aby zakryl své pochybnosti o sobě samém.⁷²

Díky pocitu, že se jich nikdo nevšímá a nebere vážně, se chovají jako rodinní šašci, aby na sebe upoutali veškerou pozornost. Nejmladší člen se snaží celý život dokázat své rodině, že i on „to dokáže“. Podle průzkumů se většinou nejmladší uplatňují v profesích, jež jsou zaměřené na práci s lidmi. Jsou často velmi dobrými obchodníky.

3.8.1 Charakteristika benjamínků

Nejmladší děti jsou obvykle velkými extroverty a často dokážou díky své povaze manipulovat s lidmi. Jsou to jedinci, kteří bývají bezstarostní, veselí, srdeční, společenší, optimističtí. *„Také jsou srdeční, nekomplikovaní a někdy trochu duchem nepřítomní. Jejich nadšený přístup k životu vyvolává v lidech úsměv na tváři, smích a kroucení hlavou.“*⁷³ Na druhou stranu benjamínky můžeme charakterizovat i zápornými vlastnostmi jako netrpělivost, vzpurnost, rozmazlenost, kritičnost. Bývají rozenými baviči svého okolí. Být středem pozornosti je pro benjamínky velkým potěšením. Potřebují však často svému okolí dokázat, že nejsou jen těmi malými, rozmazlenými, ale mají schopnost docílit velkých věcí. *„Máme předsevzetí, že si nás budou lidé všímat, že po sobě zanecháme stopu. Chceme uká-*

⁷¹ ADLER, A. *Porozumění životu*. Praha: Aurora, 1999, s. 104.

⁷² LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 112.

⁷³ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 100.

zat našim starším sourozencům, našim rodičům a světu, že s námi musí počítat.“⁷⁴ I u dalších autorů nalezneme stejný pohled na tento problém. „Dítě, které se narodilo jako poslední v pořadí, bývá někdy velmi ambiciózní a usiluje o dosažení velkého úspěchu ve své snaze předběhnout a zastínit své starší sourozence.“⁷⁵ Benjamínci většinou žijí život, v němž chybí zodpovědnost. Často prvně jednájí, až později si uvědomují důsledky svého jednání.

3.9 Životní plán benjamínků

Benjamínkové často ve svém životě považují za svůj životní úkol lidi pobavit, zaujmout a rozesmát. Tento úkol se stává i jejich životním plánem. Pokud tohoto cíle dosáhnou, dá se předpokládat, že budou ve svém životě spokojeni. Jsou zvyklí být bavičem už v útlém dětství a nechtějí tuto pozici ztratit ani v dospělosti. Tudíž k benjamínkům bychom mohli připojit heslo: „Můj život má smysl, jen když si mě lidé všímají“. Pokud by však tento cíl alespoň z malé části nenaplnili, může docházet k pocitům méněcennosti. Nejmladší členové rodiny často bývají podceňováni jak ze strany sourozenců, tak v některých případech i rodiči. Benjamínkové se tudíž často chtějí ve svém životě vymanit ze škatulky jedince, jenž vždy bude jen tím nejmladším, tím, který nikdy nebude moci být vyspělejší než ostatní. „Ve skutečnosti se benjamínci vyznačují „spalující touhou udělat něco důležitého, aby si jich druzí všimli“.“⁷⁶ Benjamínek už od dětství často závidí zralost starších sourozenců a v jeho plánu je tuto zralost alespoň dohnat na stejnou úroveň, v lepším případě tuto laťku překonat. Do seznamu životního plánu benjamínků by se dala připsat touha a snaha získávání pozornosti okolí, ať v pracovním kolektivu, tak v kolektivu přátel, v neposlední řadě v rodině.

3.10 Jedináčci dle Adlera

Jedinec, který bývá často hýčkán. Ze strany rodičů jsou na něho nasazovány výchovné útoky. Rodiče na jedináčka vrhají celou svoji výchovnou sílu, čímž se stává jedinec nesamostatným. Jedináček má pocit, že je neobyčejným a vždy musí být středem pozornosti. Jedináček žije ve zvláštní životní situaci. V případě jedináčka si rodiče mohou být vědomi problému nesamostatnosti a egocentrismu v dospělosti. Snaží se jedináčka vést

⁷⁴ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 112.

⁷⁵ DREIKURSOVÁ-FERGUSONOVÁ, E. *Adlerovská teorie*. Tišnov: Sursum, 1993, s. 27.

⁷⁶ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 102.

způsobem, kdy je na něj uveden útlak, a dávají mu představu, že je život nepřátelský. Zde však taktéž dochází ke stavu, jenž není do života žádaný.

3.11 Jedináčci dle dalších autorů

Klíčová otázka v případě jedináčka často zní: „Proč se rodiče rozhodli mít jen jedno dítě?“ Na otázku můžeme naleznout dvě odpovědi. Jsou zde tací rodiče, kteří si přáli několik dětí, avšak mohli mít jen jedno. Tudíž veškerou svoji energii a pozornost věnují jen jednomu. Tyto děti jsou označovány jako „jedinečné perly“. Bývají často rozmazlení a zhýčkaní. Mívají pocit, že jsou středem vesmíru. Prekopová ve své knize uvádí: „*Co si jedináčci vydobyli, to jim zůstane. Spíše ještě v životě dostanou přidáno navrch. Někdy získají ještě víc, než by vůbec potřebovali. Nezřídka to postihne jejich rozvoj samostatnosti a schopnosti žít.*“⁷⁷ Druhým případem je jedináček, jehož rodiče plánovali jen jedno dítě. Tyto děti jsou velmi ovlivněni přísnou výchovou, při které se žádá od dítěte být „malým dospělým“. Jedináčekové díky tomu nabývají pocitu, že nikdy nebyli dětmi.⁷⁸ Zde se setkáváme s rozporem oproti teorii Adlera, jenž považoval jedináčky za nesamostatné. Z dnešního pohledu jsou Adlerovy názory poněkud nespravedlivé. Je známo, že v dnešní době je kladen větší nárok na jedináčky, než na děti, které mají alespoň jednoho sourozence.⁷⁹

Jedináčkem nemusí být vždy jen ten, který je jediným dítětem v rodině. Pozici jedináčka mohou zaujmout i tací, jejichž odstup mezi dalšími sourozenci je větší než 5 let. V poslední době přibývá jedináčků. Lidé se raději v dnešní době věnují své kariéře a své první dítě mají až v pozdním věku. Jedno dítě není pro rodiče takovou zátěží jako více dětí. Pokud si rodiče racionálně uvědomí, že další dítě by bylo přítěží, určitá racionalita se dá očekávat i ve výchově jedináčka.⁸⁰

Pozice jedináčka není záviděníhodná. „*Jedináčci to od samého začátku nemají vůbec snadné. V první řadě se musejí vypořádat s problémem, jak se sami zabavit a necítit se při tom osamělí. (...) Jedináček předchází pocitu osamělosti tím, že si velmi záhy vymyslí imaginární přátele.*“⁸¹

⁷⁷ PREKOPOVÁ, J. *Prvorozené dítě*. Praha: Portál, 2009, s. 74.

⁷⁸ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 62.

⁷⁹ PLHÁKOVÁ, A. *Dějiny psychologie*. Praha: Grada, 2006, s. 101.

⁸⁰ NOVÁK, T. *Sourozenecké vztahy*. Praha: Grada, 2007, s. 39.

⁸¹ ISAACSON, C., RADISH, K. *Pořadí narození*. Bratislava: Eugenika, 2008, s. 68.

3.11.1 Charakteristika jedináčků

„Laické mínění poukazuje na mimořádné, většinou nepříznivé osobní rysy jedináčků. Vědecký zájem tím byl do značné míry ovlivněn a věnuje už po dlouhá léta problémům jedináčků pozornost.“⁸²

Novák ve své knize uvádí, že hvězdné hodiny jedináčků nejsou nastaveny vždy stejně. Tradují se tři verze, jež dávají pohled na charakteristické vlastnosti jedináčka.

První **tradiční přístup** poukazuje na rozmazlenost, sebestřednost, sobeckost, nespolečenskost těchto přemoudřelých malých egoistů. Život prožívají ve společnosti dospělých. Ti je na jednu stranu chrání a na druhé straně je často připoutávají k sobě, což jim neumožňuje prožívat společné chvíle se svými vrstevníky. Tito jedinci mají v dospělosti problém opustit své rodné hnízdo, ve kterém jim nic nechybí. Zastánci tohoto přístupu však připouštějí, že ne vždy jedináček musí zůstat celý život v rodičovském domě. Další verzí je **moderní přístup**. Připouští ztrátu některých výhod rodinného života bez sourozenců, na druhé straně však oceňuje dobrou péči rodičů. Jedináčkoví mohou rodiče věnovat více svého času. Jeho výjimečnost podněcuje rodiče k investicím, jak časovým tak finančním. Není třeba za tímto vidět spousty sladkostí a dárků, nýbrž za peníze mohou rodiče dítěti pořídit lepší vzdělání. Post jedináčka přináší mnoho pozoruhodných nabídek, jež rozvíjí intelektuální sféru jedince. To podněcuje ke vzniku takových vlastností, jakými jsou odpovědnost, vyšší sebevědomí, svědomitost, zaměření na co nejkvalitnější a co možná nejvyšší výkon. Dále se poukazuje na asertivitu, dominanci, řád a pořádek v životě jedináčka. Neznamená to, že by jedináček byl přemoudřelý, jen se vyvíjí rychleji než děti v jiných pozicích. Jedináčkové mluví a chodí dříve než ostatní děti z důvodu větší pozornosti a péče ze strany rodičů.

Jelikož počet jedináčků ve vyspělých zemích výrazně přibývá, začíná se prosazovat další přístup. Ten poukazuje na **handicap jedináčků** spočívající ve výchově, která by měla předcházet riziku egoismu. Dítě se má naučit vycházet se svými vrstevníky za každou cenu. To však dává za vznik malé asertivity dítěte. Takový jedinec nedokáže řádně a rázně hájit svá práva. Nedostatečný sociální trénink vede ke snaze koupit si přízeň vrstevníků. Demografové připomínají ještě další problém. Jedináček často bývá nechtěným dítětem.

⁸² VANČUROVÁ- FRAGNEROVÁ, E. *Vztahy mezi sourozenci*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966. s. 62.

Často toto dítě bývá důvodem svatby dvou cizích lidí. Jedináček je nejčastější konstelací u rozvádějících se dvojic.⁸³

Nastává otázka, který z těchto přístupů je správný. Nejspíše žádný samostatně, nejlépe však všechny dohromady. Každé dítě je individualita. Záleží na bezprostředním vývoji situace a na míře závislosti jedince na jeho sociálním okolí. Tudíž nemůžeme nalézt jednostrannou odpověď.

Ačkoliv záleží z velké části na přístupu rodičů k výchově na vznik vlastností jedináčka, dalo by se obecně vyjmenovat pár základních vlastností, jež mají jedináčkové často společné.

„Mnozí jedináčci mohou být zajímavou směsí nejstaršího a nejmladšího dítěte. Mohou se v nich spojovat vlastnosti prvorozeného i rodinného benjamínka. Mohou být velmi samostatní a zběhlí v řešení situací dospělých, ale uvnitř mohou pociťovat strach, vzpouru a hněv, protože byli tak rozmazlováni a hýčkáni, že zdaleka nejsou schopní, jak se snaží vypadat.“⁸⁴ Jedinci v této konstelaci rádi vynakládají svoji energii, aby přinesli uspokojení druhým lidem. Rádi pomáhají ostatním avšak s přesvědčením, že jejich názor je dokonalý. „Jedináčci zastávají názor, že jsou obdařeni přirozenou schopností pronikat k jádru problémů, a mají tudíž pocit, že kdyby ostatní dali na jejich skvělé rady, hned by bylo na světě více spokojených lidí.“⁸⁵

3.12 Životní plán jedináčků

Lidé v pozici jedináčka jsou charakterističtí svými všemocnými seznamy a plány. Ve svém životě si potřebují vše naplánovat podle určitého plánu, aby dosáhli svého cíle. *„Jeho život bývá dokonale naplánován a vyměřen, ale pod povrchem za důvěryhodnou fasádou překypuje vzdorem.“⁸⁶ Vzdorují proti tomu, jak se museli v dětství chovat dospěle a jejich život jim byl naplánován. Jedináčci budou ve svém životě vyžadovat pořádek, o který se budou snažit ve všech oblastech jejich života od domácnosti přes práci až k výchově dětí. Jejich základní snahou bude potřeba stát vždy pevnýma nohama při zemi. Nechtějí se dostat do situace, která by je mohla vyvést z míry a narušit jejich plány. Jedi-*

⁸³ NOVÁK, T. *Sourozenecké vztahy*. Praha: Grada, 2007, s. 38-39.

⁸⁴ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 63.

⁸⁵ ISAACSON, C., RADISH, K. *Pořadí narození*. Bratislava: Eugenika, 2008, s. 71.

⁸⁶ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 62.

nácci potřebují pořádek a představu, že v životě jde všechno hladce. Tito jedinci se budou snažit v životě dělat těžké věci a rozhodnutí sami. Jsou ovlivněni rodinou, již jim věnovala v dětství příliš pozornosti.⁸⁷ Budou chtít dosáhnout úplné samostatnosti. „*Celý život mají problém s tím, že jsou soustředěni samy na sebe, protože pro člověka je těžké zbavit se nejstarších vzpomínek z dětství. A jejich vzpomínky v nich zanechaly pocit: „Já jsem střed vesmíru“.*“⁸⁸ Na druhé straně budou chtít být viděni. Patří mezi ty, kteří tvrdí, že jejich život má smysl jen tehdy, pokud si jich lidé všímají. Budou se snažit zviditelnit ve všech oblastech. Dalším heslem, které bychom mohli přiřadit k jedináčkům je, že jejich život má smysl jen tehdy, pokud mají věci pod kontrolou.

⁸⁷ ISAACSON, C., RADISH, K. *Pořadí narození*. Bratislava: Eugenika, 2008, s. 172.

⁸⁸ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 62.

4 Dvojčata

Dvojčata jsou zvláštním případem sourozeneckých konstelací.

Už samotný vznik dvojčat je obzvláště zajímavý. Jednovaječná dvojčata vznikají oplozením jednoho vajíčka jednou spermii. Podle výzkumů tyto dvojčata připadají zhruba jednomu páru na 250 porodů. Avšak v dnešní době díky asistované reprodukci se udává počet narozených dvojčat v České republice 1:50.⁸⁹ Dvojvaječná dvojčata jsou dvě vajíčka oplozená dvěma spermii. Tyto dvojčata jsou častější než jednovaječná. U jednovaječných dvojčat se setkáváme se stejnou genetickou výbavou z důvodu jedné plodové buňky ženské tak jedné plodové buňky mužské. Tito dvojčata si bývají podobní zcela k nerozeznání. U dvojvaječných dvojčat je jejich genetická výbava shodná jen z poloviny.

Laická veřejnost povětšinou nezná rizika spojená s porodem dvojčat, jež jsou velmi vysoká. Prvním rizikem je nedonošení plodu, v druhém případě je velká rizikovitost při porodu zejména u druhého dítěte.⁹⁰

Start dvojčat do života není vždy nejlepší. Na rozdíl od ostatních novorozenců bývají v mnohých případech menší a slabší. Jejich nervová soustava se může vyvíjet pomaleji. V případě dvojčat může také nastat problém s řečí. Když se dvojčata začnou učit mluvit, může docházet ke vzniku jejich vlastního jazyka, kterým si navzájem rozumí. Mají si s kým hrát, mezi sebou se dorozumí, tudíž nemají potřebu mluvit srozumitelně. Vývoj řeči bývá tedy v některých případech mírně opožděn.⁹¹

4.1 Charakteristika dvojčat

„Obecně platí, že podobnost mezi dvojčaty se týká barvy a hustoty vlasů, formy a hustoty vrásek. Dost shodných znaků že najít i při vyšetření zraku, sluchu, ba dokonce i chrupu. Fyziologické znaky doprovázející stárnutí bývají také podobné. Shody jsou i v sociálně podmíněných sférách.(...)Poukazuje se namátkou na podobné zájmy, profese, obdobnou míru spokojenosti v manželství, srovnatelný vývoj vztahu k potomkům.“⁹²

Dvojčata často na sebe bývají vázána, navzájem se ovlivňují, problémy jednoho se stávají problémem druhého. Dochází ke vzájemnému porovnávání, jak ze strany okolí tak

⁸⁹ RULÍKOVÁ, K. *Dvojčata*. Brno: Computer Press, 2008, s. 13.

⁹⁰ NOVÁK, T. *Sourozenecké vztahy*. Praha: Grada, 2007, s. 47.

⁹¹ BENÍŠKOVÁ, T. *První třídou bez pláče*. Praha: Grada 2007, s. 86.

⁹² NOVÁK, T. *Sourozenecké vztahy*. Praha: Grada, 2007, s. 48.

dvojčat samotných. V některých situacích však diskuze o jejich podobnosti nejsou pro dvojčata příjemné. Pro tyto jedince se stává porovnávání poměrně často neurotizujícím faktorem. „Každý člověk se snaží odlišit od druhých, být „svůj“. Tato tendence je u jedno-vaječných dvojčat vychovávaných společně zvláště silná, protože odlišit se od někoho kdo je nám fyzicky k nerozeznání podobný, je obtížné.“⁹³

Dvojčata mají v mnohých situacích výhody. Už od mala jsou zvyklí, že ne vždy dostanou vše, co chtějí. Jsou zvyklá čekat, než bude obsloužen druhý. Ví, že se musí vždy rozdělit. „Už od plenek se dvojčata učí, že nejsou na světě sama, že např. o jejich hračky může mít zájem někdo druhý. Pak je v kolektivu nepřekvapí, že jim občas někdo zasahuje i do jejich teritoria. Umí si lépe obhájit svá práva (např. poprat se o ukradené autíčko). Osvojují si, jak se dají a nedají řešit neshody.“⁹⁴ Jak uvádí Beníšková ve své knize, dvojčata mají jistotu, že je jim vždy někdo nablízku. Vždy tu bude ten druhý, s kým si mohou hrát a sdílet svá tajemství. Mohou se vzájemně učit, podporovat, spolupracovat. V dospělosti dvojčata často uvádějí, že nejbližší vztah mají právě se svým dvojčetem. Umí si navzájem pomoci, odhadnou náladu, rozumí si i beze slov. Je tu určitá myšlenková i fyzická propojenost. Pokud jedno z dvojčat je nemocné, záhy se může stát, že onemocní i druhý. Nelze říci, zda tato propojenost je výhodou či nikoliv.

Přestože pozice dvojčat je specifická, i zde zaujímá svoji roli sourozenecká konstelace. „U dvojčat se vyvíjí po sobě jdoucí typy osobností založených na pořadí narození. Zdá se, že nehraje roli, které dvojče se narodilo jako první.“⁹⁵ Jedno z dvojčat si automaticky převezme roli staršího, druhé si přebírá roli mladšího. „Kromě toho dvojčata tvoří již miniaturní skupinu, ve které má každá z nich jinou roli. Zpravidla jedno vede a druhé se podřizuje. Chování v roli se pak ustaluje v relativně trvalou vlastnost – dominanci, resp. submisi.“⁹⁶

4.2 Výchova dvojčat

Na výchovu dvojčat, stejně jako na výchovu ostatních, nalezneme spousty názorů. Existují názory, jež poukazují na rozdílnost dvojčat. Dávají za úkol již od raného dětství klást důraz na odlišování za cílem utváření vlastní identity. Rulíková ve své knize uvádí, že tento postoj zcela nezastává. V knize nalezneme důvody spíše z mateřského pohledu než

⁹³ ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti*. Praha: Grada, 2010, s. 51.

⁹⁴ BENÍŠKOVÁ, T. *První třídou bez pláče*. Praha: Grada 2007, s. 86.

⁹⁵ ISAACSON, C., RADISH, K. *Pořadí narození*. Bratislava: Eugenika, 2008, s. 57.

⁹⁶ ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti*. Praha: Grada, 2010, s. 51- 52.

z psychologického. Každá matka ví, jak se děti často dokážou hádat o své hračky. V případě dvojčat tomu není jinak. Aby se předcházelo těmto sporům, je pro matku jednodušší zakoupit dvojčatům stejné věci. Podle psychologů by měla být dvojčata od sebe odlišována co nejdříve. Ani s tímto postojem Rulíková nesouhlasí. Podle ní je v některých případech vazba mezi dvojčaty tak silná, že by případné oddělení mohlo znamenat spíše trauma. Rulíková tyto názory zaujímá díky své zkušenosti z Klubu dvojčat a vícečat. Pro samotné rodiče je narození dvojčat větším zásahem do rodiny než narození jednoho potomka. Rodiče se musí vyrovnat s velkými fyzickými, psychickými a sociálními nároky, než v případě dětí narozených odděleně. Jak se uvádí, jedná se jak o dvojnásobné radosti, tak také starosti. Samotná výchova není jednoduchou záležitostí, obzvláště jedná-li se o výchovu dvojčat. Může docházet k upřednostňování jednoho na úkor druhého. Někdy však dochází z důvodu strachu k tomu, že se rodiče chovají k dvojčatům zcela stejně, aby nebylo upřednostňováno pouze jedno z nich. Často používají oslovení „dvojčata“. Matka by však měla brát v potaz, že musí respektovat dva odlišné jedince, jelikož každý má své vlastní potřeby. *„Přes všechnu podobnost mívají dvojčata odlišné názory na to kdy jít spát, kdy se nechat nakrmit, kdy si hrát.“*⁹⁷ Výhoda u dvojčat spočívá v tom, že se dvojčata nepošťuchují, jak bývá běžné u jednotlivě narozených dětí. V případě kdy jsou dvojčata stejně silná, dochází spíše jen k šarvátkám. Dvojčata nacvičují, jak spolu vyjednávat. Existuje spousta příruček, jak správně vychovat dvojčata, jaký přístup ve výchově zvolit. Lze jen těžko říci, který přístup bude nejvhodnější. Neboť i v případě dětí narozených odlišně záleží vždy na tom dítěti, které vždy oplývá svojí individualitou, a v případě dvojčat tomu není nikterak jinak. Zvláštním paradoxem je, že u dvojčat, která byla vychována odděleně, nalezneme větší shodu vlastností, než u dvojčat vychovaných spolu. Společná výchova za určitých okolností může zvětšovat rozdíly, místo aby je zmenšovala, jak by se dalo očekávat.⁹⁸

Jeden z těchto příkladů nalezneme v knize Tomáše Nováka *Sourozenecké vztahy*:

„Dvojčata Oskar a Jack se narodila v Trinidadu židovskému otci – emigrantovi a německé matce. Rodiče se rozešli. Oskara si vzala matka při odchodu do Německa, kde uváděla „otec neznámý“. Hlavní osobou při jeho výchově byla zřejmě babička ze strany matky. Ta z malého vychovala pozoruhodnou kombinaci katolíka a nacisty. Jack v péči otce byl vychován jako Žid. V Trinidadu nezůstali, odešli do Izraele. Otec tam našel zázemí

⁹⁷ NOVÁK, T. *Sourozenecké vztahy*. Praha: Grada, 2007, s. 49.

⁹⁸ ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti*. Praha: Grada, 2010, s. 51.

v kibucu, dítě tedy bylo vychovááno specifickou formou kolektivní výchovy silně orientované na sionismus. Obě větve rodiny spolu neudržovaly žádný kontakt. Nebyl k tomu důvod a bylo to bezpečné. Dvojčata se sešla až ve věku 31let, tři desítky let po odloučení. Na fotografii jsou si překvapivě podobná. Navíc měla prakticky stejné zájmy, zvyky, dokonce i politické postoje. Vzhled jako přes kopírák, ten by člověk očekával. Při prvním setkání měli oba pánové i obdobný typ brýlí.“⁹⁹

⁹⁹ NOVÁK, T. *Sourozenecké vztahy*. Praha: Grada, 2007, s. 47.

5 Rodina

„Rodina je základní sociální skupinou. Pateticky lze říci, že je to základ společnosti. Přesnějším a hezčím přirovnáním lze hovořit o rodině jako o základním inkubátoru. V něm se dítě připravuje na věci a okolnosti příštího. Dostává zde základní citovou výbavu. Vše, co je zde zmíněno, je v první řadě a v prvním plánu záležitostí rodičů. Ti však mají zásadních nebo alespoň jako zásadní vyhlížejících povinností víc. Ne vždy staví rodičovství na vrchol hierarchie hodnot. Sourozenecké vztahy jsou někdy prvkem rodinné svépomoci. Samozřejmě srovnatelných „náhradníků“ může být mnohem víc – od prarodičů až po osoby pokrevně zcela cizí. Nicméně vliv sourozenců je nenápadný, obvykle snadno dosažitelný, „po ruce“, lákavý vrstevnickým pochopením, a tudíž všestranně dobře přijatelným.“¹⁰⁰

V průběhu dějin se pojetí rodiny velmi měnilo. Docházelo k různému vnímání důležitosti rodiny. Přesto byla vždy významnou společenskou jednotkou.¹⁰¹ *„Až do 18. století byla v Evropě rodina společenstvím, které své členy zajišťovalo ekonomicky, poskytovalo jim vzdělání a péči v době nemoci či ve stáří. Rodina byla natolik samozřejmým prostředím, že se o ní nevedl žádný významnější diskurz. Současně bylo téměř nemožné mimo společenství rodiny přežít.“¹⁰²*

V rodině si každý jedinec utváří předobrazy své budoucí role v různých oblastech života. *„Děti vyznávají svou lásku rodičům tím, že je napodobují, nebo, jak říkáme, identifikují se s nimi. Napodobují je, protože je obdivují.“¹⁰³* Osvojujeme si základní vzorce chování. Získáváme návyky a hodnoty. Rodina dítěti dává oporu. Podporuje jeho identifikaci s okolím. Zároveň ho chrání a snaží se vytvořit jeho silnou osobnost.

„Rodina je velké pole mezilidských vztahů. Jsou to vztahy mnohem intimnější a mnohem intenzivnější než v jiných skupinách.“¹⁰⁴

¹⁰⁰ NOVÁK, T. *Sourozenecké vztahy*. Praha: Grada, 2007, s. 21.

¹⁰¹ VANČUROVÁ- FRAGNEROVÁ, E. *Vztahy mezi sourozenci*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966, s. 8.

¹⁰² MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. Praha: Portál 2010, s. 13.

¹⁰³ VANČUROVÁ- FRAGNEROVÁ, E. *Vztahy mezi sourozenci*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966, s. 74.

¹⁰⁴ VANČUROVÁ- FRAGNEROVÁ, E. *Vztahy mezi sourozenci*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966, s. 31.

6 Výchova

Rodičovská výchova je velmi důležitá. Rodič by se měl snažit porozumět vlastní logice dítěte, aby mu umožnil získat zkušenosti s rodinnou spoluprací. Rodiče hrají významnou roli v utváření rodinné atmosféry, která určuje rodinné hodnoty a pravidla společného žití. Jak rodiče, tak i děti by měli směřovat k optimálním vzorům svého bytí. Měli bychom si však být vědomi individuálních požadavků každého jednotlivce.¹⁰⁵

„Funkce otce a matky jsou v detailech trochu odlišné, ale staré přísloví, že „ve dvou se to lépe táhne“, platí v plné pravdivosti i ve výchově. Obě složky- mužská i ženská- formálně, obsahově i funkčně trochu rozdílné, se musí vzájemně doplňovat, aby vytvořily prostředí co nejbližší ideální harmonii.“¹⁰⁶

Rodičovství by spousta lidí označila za jednu z nejužasnějších věcí v životě, současně však klade velké nároky na člověka. Typ osobnosti podle pořadí narození ovlivňuje nejen to, jak rodiče budou přistupovat k výchově, ale také může být nápomocný k odhadnutí individuální potřeby dětí. *„Právě rodičovství je oblastí, v níž může pořadí narození nejvíce ovlivnit náš život v pozitivním smyslu.“¹⁰⁷* Moudrý rodič ví, že by neměl stejně přistupovat k prvorozenému jako například k druhorozenému či třetímu narozenému. *„Každá sourozenecká konstelace je jiná. Ke každému dítěti musíte přistupovat odlišnými metodami a s pochopením jeho zvláštností.“¹⁰⁸* *„Každý rodič uplatňuje při výchově dětí vlastní typ osobnosti podle pořadí narození a také je ovlivněn typem osobnosti jednotlivých dětí, ať už si to uvědomuje nebo ne.“¹⁰⁹*

Při vývoji osobnosti podle pořadí narození pohlaví nehraje žádnou roli, ale je jím ovlivněn vztah mezi rodiči a dětmi. Děti si často berou za svůj vzor rodiče stejného pohlaví, od kterého přejímají modely chování. U rodiče opačného pohlaví hledají spíše vedení a často se nechávají ovlivnit jeho názorem.

¹⁰⁵ DREIKURSOVÁ-FERGUSONOVÁ, E. *Adlerovská teorie*. Tišnov: Sursum, 1993, s. 30.

¹⁰⁶ DREIKURSOVÁ-FERGUSONOVÁ, E. *Adlerovská teorie*. Tišnov: Sursum, 1993, s. 79.

¹⁰⁷ ISAACSON, C., RADISH, K. *Pořadí narození*. Bratislava: Eugenika, 2008, s. 197.

¹⁰⁸ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 160.

¹⁰⁹ ISAACSON, C., RADISH, K. *Pořadí narození*. Bratislava: Eugenika, 2008, s. 197.

7 Sourozenecké konstelace a manželství

Sourozenecké konstelace mohou ovlivňovat spousty oblastí našeho života a není tomu nikterak ani v případě manželství a partnerství. Tento fakt nám může být nápomocný při řešení jakýchkoliv partnerských a manželských problémů. Sourozeneckých konstelací často využívají odborníci ve svých manželských poradnách. V této kapitole si ukážeme, jaké kombinace sourozeneckých pozic se k sobě nejlépe hodí a naopak, které se k sobě hodí nejméně.

„Neexistuje vztah, ve kterém by mělo pořadí narození větší vliv než v manželství. Některé kombinace se výborně shodnou, jiné vedou často až k ublížení na těle.“¹¹⁰

Podle Tomana se sourozenecké vztahy přenášejí do vztahu k partnerovi. Na základě výzkumu zhruba tří tisíc rodin toto pravidlo potvrdil a nazval ho **duplikačním teorémem**. Čím více se ve vztahu blížíme k tomu, jaké jsme měli vztahy v primární rodině, tím může být náš vztah s partnerem lepší a trvalejší. Podstatnou roli hraje pořadí mezi sourozenci a jejich pohlavím.

Vztahy můžeme rozdělit na **komplementární, částečně komplementární nebo nekomplementární**.

Nejoptimálnější je vztah **komplementární**. Tento vztah se vzájemně doplňuje. Je to vztah, jenž odpovídá vztahům, které jsme měli vůči sourozencům.

Částečně komplementární je vztah, při němž každý z partnerů prožívá několik sourozeneckých vztahů, ale alespoň některý odpovídá jednomu ze vztahů druhého partnera.

Nekomplementární vztah se týká „nedoplňování se“ pořadí mezi sourozenci nebo pohlaví, eventuálně obojího. Takzvaný „supernekomplementární vztah“ je vztah nejstaršího bratra bratrů a nejstarší sestry sester. Oba tyto mohou být velmi dominantní, a ano jeden z nich nemusí mít zkušenost s vrstevníky druhého pohlaví.¹¹¹

¹¹⁰ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 117.

¹¹¹ NOVÁK, T. *Sourozenecké vztahy*. Praha: Grada, 2007, s. 80.

7.1 Komplementární vztahy

Významný psycholog Walter Toman uvádí seznam kombinací, které se podle něho nejlépe doplňují v manželství.

Podle Tomana se k sobě nejvíce hodí

- Nejmladší bratr svých sester a nejstarší sestra svých bratrů.
- Nejmladší sestra svých bratrů a nejstarší bratr svých bratrů.

Leman s názorem Tomana díky jeho psychologické praxi souhlasí. K benjamínkovi se pochopitelně nejvíce hodí prvorozený - někdo, kdo je svědomitý a dá se na něj spolehnout. Jedinec, jenž v životě dokáže zavést určitý pořádek a udržet ho. Na druhé straně veselá povaha benjamínka může pomoci prvorozenému uvolnit jeho příliš vážný a odpovědný přístup k životu.¹¹²

Jedním z nejlepších spojení, které může existovat, je prvorozená žena a poslední narozený muž. Prvorozené ženy často zpodobňují mateřský typ a poslední narození muži často vyžadují mateřskou péči.

I v případě spojení prvorozeného s posledním může docházet k problémům. V případě, kdy si prvorozená žena vezme benjamínka, může vzniknout spojení mámy medvědice, jenž chce dělat radost svému mláděti (benjamínkovi) a není problém pro takovou ženu udělat vše, co si muž přeje. V této situaci je důležité, aby si muž uvědomil, že jeho žena je partnerka nikoliv jeho matka.¹¹³

7.2 Nekomplementární vztahy

Sourozenecké dvojice, které se v partnerství k sobě nejméně hodí, jsou ty, kde se setkají dva prvorození nebo jedináčci. Tato kombinace by se dala označit za jednu z nejhorších. Tito dva jedinci jsou jako berani, jenž musí stále do sebe strkat. Jejich vztah je pravým opakem toho, co je v manželství důležité. Nedokážou držet pospolu a splývat v jedno. Každý z nich je od přírody většinou perfekcionista, a tudíž hledají na sobě chyby a málokdy se v něčem vzájemně shodnou. Za další nevýhodnou kombinaci by se dalo označit soužití dvou benjamínků. Každý očekává ve vztahu, že se ten druhý o něj postará a bu-

¹¹² LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 130.

¹¹³ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 131.

de zodpovědnější. Nakonec přijde zklamání, že takto vztah nefunguje. Ze začátku vztahu může být toto spojení velmi pozitivní. Dva benjamínkové, jedinci veselé povahy a bezstarostného života si užívají spousty legrace. Někdy se však tato pozitivní stránka může změnit na negativní, kdy ani jeden z benjamínků nepřevzme zodpovědnost a často zde dochází k brzkým finančním problémům.

Další kombinací, kterou může potkat mnoho potíží, je spojení dvou lidí, kteří se narodili jako prostřední. Prostřední dítě se může vyvíjet mnoha směry, ale jeden základní povahový rys zde vždy převládá a tím je schopnost vyjednávat a uzavírat kompromisy. Přestože by se tato vlastnost mohla zdát v manželství velkou výhodou, paradoxně tomu tak není. Tito dva jedinci se budou snažit ve vztahu udržet mír za každou cenu. Ve vztahu se často vyhýbají problémům posléze i sami sobě navzájem. Přestože se jejich život může zdát klidný, pod povrchem jsou skryté velké problémy, protože partneři spolu nekomunikují.¹¹⁴

Ačkoliv se jeví spojení prvorozeného s posledním jako nejvíce výhodné oproti ostatním spojení, neznamená to úspěch, který přijde automaticky. I jiné kombinace mají šanci na úspěch.

Dobré manželství si mohou vybudovat i dva lidé odlišných spojení. V manželství je důležité, aby oba dva ve vztahu měli snahu něco budovat. Důležité je vzájemně se podporovat a být k sobě uznalí.

Jak uzavírá Leman tuto problematiku ve své knize, že pokud uvažujeme o tom, které sourozenecké konstelace jsou předpokladem „nejlepšího“ manželství, nesmíme zapomenout na klíčovou zásadu:

„Pokud jde o sourozenecké konstelace, jsou všechna obecná tvrzení pouhými ukazateli, nikoli zákony.“¹¹⁵

¹¹⁴ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 125- 129.

¹¹⁵ LEMAN, K. *Sourozenecké konstelace*. Praha: Portál, 2008, s. 132.

8 Závěr

Cílem mé práce bylo postihnout fenomén sourozeneckých konstelací, jejich vlivu na osobnostní charakteristiky jedince, determinaci člověka a jeho životní plán. Práce vycházela z koncepce Alfreda Adlera, na něhož navazovali další autoři ve svých dílech. V některých případech se však s názory Alfreda Adlera rozcházel. Použili jsme metodu komparace mezi autory zabývajícími se danou problematikou.

V práci jsme se postupně zaměřili na všechny typy sourozeneckých konstelací - na prvorozené, druhorozené, benjamínky a jedináčky.

Adler přikládá pozici prvorozeného spousty výhod, neboť prvorození jsou těmi, jimž je věnována velká láska a nadšení. Ostatní autoři s tímto plně souhlasí, avšak ukazují i negativní stránku této pozice. Prvorození jsou takzvanými „pokusnými králíky“ na nichž se rodiče učí vychovávat. Dochází zde k určitým omylům. Prvorození jsou podle většiny autorů jasnými perfekcionisty. Ve svém životě chtějí mít pevný řád a být vždy těmi nejlepšími.

Pozice druhorozených má také svoji charakteristiku. Autoři je označují za „běžce“. Tento pojem použil i sám Alfred Adler. Autoři se shodují, že druhorozený se může stát jakýmsi štvancem svého staršího sourozence. Vždy před sebou budou mít někoho, kdo jim udává směr. Přesto nám však Vančurová- Fragnerová ukazuje i výhody této pozice týkající se přístupu rodičů, kteří při výchově nejsou tak starostliví jako v případě prvorozeného.

Další pozicí, se kterou jsme se v této práci seznámili, byli benjamínkové. Benjamínky označil Adler za „zvláštní typy“. Není tomu jinak ani u ostatních autorů. Benjamínkové si po celý život nesou na svých bedrech označení malého, který potřebuje péči a není schopen docílit velkých činů. Přestože benjamínkové jsou často milé a přátelské povahy, díky tomuto označení mohou svůj postoj k lidem změnit. Autoři se shodují, že ne vždy je tomuto jedinci příjemné být tím nejmenším a jeho hlavním cílem je vymanit se z této škatulky.

K pozici, která je přijímána rozporuplně, řadíme jedináčky. Adler považuje jedináčka za jedince, jemuž je věnována veškerá energie ze strany rodičů. Často proto dochází k vybudování silného egocentrismu. Novodobější autoři však poukazují i na druhý přístup, jak můžeme přistupovat k jedináčkům. V dnešní době se jedináčkové už nepovažují jen za rozmazlené, nesamostatné děti směřující k egoismu. Čas a energie, která je věnována jedi-

náčkovi přináší ovoce v podobě rychlejšího vývoje, odpovědnosti a vyššího sebevědomí jedince.

V práci jsme také nezapomněli uvést zvláštní případ sourozeneckých konstelací, jimiž jsou dvojčata. Dvojčata jsou zajímavým typem sourozenců. Už jejich vývoj je poněkud odlišný. Vztah mezi dvojčaty bychom těžko přirovnávali k ostatním vztahům, neboť jejich vztah je velice blízký. I ve výchově dvojčat dochází k jiným metodám než u ostatních.

Zjistili jsme, že fenomén sourozeneckých konstelací není tak jednoduchý, jak se může zprvu zdát. Sourozenecké konstelace ovlivňují z velké části všechny složky našeho života. Ovlivňují nás nejen v dětství, ale následně i v celém našem životě. Pozice, ve které jsme se narodili nám tedy do jisté míry utváří naše charakterové vlastnosti. Ovlivňuje chování a přístup k druhým lidem, vztahy v rodině, výběr přátel a partnera. V neposlední řadě i to, jací budeme rodiče. Životní plán, jenž si každý z nás utváří je z velké části také ovlivněn naším pořadím narození. Zajímavým zjištěním byl i fakt, že bychom se jako rodiče měli chovat ke svým dětem v závislosti na sourozenecké pozici, neboť rodina je pro nás značně důležitá a vztahy v ní nám často podávají obraz našeho budoucího jednání.

Přestože by se teorie sourozeneckých konstelací mohla jevit jako jediná teorie, podle níž bychom mohli posuzovat svoji osobnost, není tomu tak. Je zde i mnoho dalších možností, jak nahlížet na naše povahy a faktory, které ovlivňují naše povahové vlastnosti. Teorie sourozeneckých konstelací by však zasluhovala větší pozornost, než jí společnost přikládá. Této problematice se věnuje spousta autorů.

. Avšak všichni autoři se shodují, že teorie sourozeneckých konstelací a všechna tvrzení spojené s ní jsou jen pouhými obecnými příklady, nikoli striktními zákony. I samotný Alfred Adler sourozenecké konstelace neabsolutizoval. S tímto s autory plně souhlasíme. Teorie sourozeneckých konstelací se nám jeví jako velice zajímavý a přínosný přístup k pochopení chování druhých lidí i vlastní osoby. Na druhé straně nám pořadí našeho narození jednoznačně neurčí životní hodnoty, postoje či způsoby řešení problémů. Přesto bychom na závěr konstatovali, že by bylo dobré teorii sourozeneckých konstelací alespoň do určité míry znát, neboť nám může v některých situacích být nápomocná.

9 Seznam použité literatury:

1. ADLER, Alfred. *Člověk jaký jest: Základy individuální psychologie*. Praha: Orbis, 1935. ISBN neuvedeno.
2. ADLER, Alfred. *Porozumění životu – Úvod do individuální psychologie*. 1. vyd. Praha: Aurora, 1999. ISBN 80-85974-76-2 .
3. BENÍŠKOVÁ, Tereza. *První třídou bez pláče*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1906-1.
4. DRAPELA, Victor J. *Přehled teorií osobnosti*. 4. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-766-3.
5. DREIKURSOVÁ-FERGUSONOVÁ, Eva. *Adlerovská teorie*. Tišnov: Sursum, 1993. ISBN 85-799-01-4.
6. ISAACSON, C., RADISH, K. *Pořadí narození*. 1. vyd. Bratislava: Eugenika, 2008. ISBN 80- 89227-31-7.
7. JANOŠOVÁ, Pavlína. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2284-9.
8. LEMAN, Kevin. *Sourozenecké konstelace*. 4. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-507-3.
9. MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování rodiny*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-739-8.
10. NOVÁK, Tomáš. *Asertivitou k sebedůvěře*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3757-7.
11. NOVÁK, Tomáš. *Sourozenecké vztahy*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2057-3.
12. PLHÁKOVÁ, Alena. *Dějiny psychologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-0871-3.
13. PREKOPOVÁ, Jiřina. *Prvorozené dítě*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-516-5.
14. RULÍKOVÁ, Klára. *Dvojčata*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-2113-9.
15. ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247—1174-4.

16. VANČUROVÁ- FRAGNEROVÁ, E. *Vztahy mezi sourozenci*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1966. ISBN neuvedeno.

10 Resumé

The work dealt with sibling constellations, which have an impact on personal characteristics, determination of a man and his life plan. A substantial part is devoted to a description of all types of sibling positions. Our analysis is based on the concept of Alfred Adler and his conception of first-borns, middle-borns and youngest members. Then we compared it with other authors, who in some cases agreed with Adler, in other cases were their opinion on the issue different. We have also mentioned a special type of sibling constellations, which are only children and twins. Sibling relationship is one of the most important in our lives. Great importance in our lives plays a family. According to the theory of sibling constellations parents should approach the raising of their children. Sibling constellations also affect the choice of partner, and finally the relations in marriage. The order in which we were born, largely affects all areas of our lives.